

Občanské soudní řízení

Materiál byl vytvořen v rámci projektu
Nové výzvy, nové příležitosti, nová škola

*Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním
fondem a státním rozpočtem České republiky*



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pojem a prameny občanského soudního řízení

Občanské soudní řízení je postup soudu v součinnosti s účastníky řízení za účelem spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků.

Hlavním pramenem je **občanský soudní řád**, který obsahuje zejména ustanovení o pravomoci a příslušnosti soudů, o účastnících řízení, o zahájení, průběhu a ukončení řízení, o opravných prostředcích proti rozhodnutí soudů, o správním soudnictví a o výkonu soudních rozhodnutí.

Podle těchto právních norem se u soudů projednávají téměř všechny záležitosti kromě trestných činů a účastníky občanského soudního řízení mohou být FO i PO. Občanským soudním řádem se řídí i jednání o záležitostech týkajících se práva obchodního, pracovního a rodinného.

Průběh občanského soudního řízení

K řízení v **prvním stupni** jsou zásadně příslušné **okresní soudy**. Existuje však **třicet výjimek** (hlavně v oblasti obchodního práva), kdy v prvním stupni rozhodují **krajské soudy**. V řízení rozhoduje **jediný soudce (tzv. samosoudce)**, kromě některých záležitostí (např. ve věcech pracovních), které podle zákona musí projednávat a rozhodovat **senát**.

Jestliže účastník řízení nemůže jednat sám, musí být zastoupen svým zákonným zástupcem. Každý se může dát na základě udělené plné moci zastupovat jinou osobou, např. advokátem.

Řízení se zahajuje na **písemný návrh účastníka**, který v něm může uplatnit, **aby soud rozhodl**:

- a) **o osobním stavu** (např. o rozvodu manželství, o určení otcovství, o osvojení)
- b) **o splnění povinnosti**, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva
- c) **o určení, zda právní vztah nebo právo je či není**, je-li na tomto určení naléhavý právní zájem

Obsah návrhu - označení účastníků řízení, vylíčení rozhodujících skutečností, navrhované důkazy a uvedení, čeho se navrhovatel domáhá (návrh rozsudku). K návrhu se připojují listinné důkazy.

Účastníci řízení se nazývají **navrhovatel (žalobce)** a **odpůrce (žalovaný)**. U sporů z dvoustranného právního vztahu se návrh nazývá **žaloba**.

Místně příslušný k řízení je **obecný soud odpůrce**. Existuje **patnáct výjimek**, kdy místo obecného soudu odpůrce je **místně příslušný jiný soud**. Účastníci řízení v obchodní věci se mohou písemně dohodnout na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně.

Některá řízení může soud zahájit i bez návrhu, např. ve věcech péče o nezletilé, o opatrovnictví, o prohlášení za mrtvého, o dědictví.

Soudní řízení probíhá **formou veřejného ústního jednání**. Veřejnost lze vyloučit např. z důvodu ohrožení státního nebo obchodního tajemství nebo z důvodu mravnosti. V průběhu řízení **soud provádí dokazování** (výslechy svědků, znalecké posudky, zprávy a vyjádření státních orgánů, listiny, ohledání, výslech účastníků).

Každý je povinen dostavit se na předvolání k soudu a **vypovídat jako svědek**. Svědectví může odmítnout jen v tom případě, kdyby jím způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým. **Nepravdivé svědectví je trestný čin** (křivá výpověď).

Soud hodnotí důkazy podle své úvahy tak, že posuzuje každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti.



Rozhodnutí soudu

1. **usnesení** - rozhodnutí zpravidla o věcech v průběhu řízení, např. o vyloučení veřejnosti nebo o přerušení řízení
2. **rozsudek** - rozhodnutí o věci samé. Vyhláší se vždy veřejně a účastníci jej obdrží písemně. Obsahuje výrok, odůvodnění, poučení o odvolání a poučení o možnosti výkonu rozhodnutí. Jakmile bylo o některé věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být projednávána znovu.

Doručený **rozsudek je v právní moci, jestliže už proti němu nelze podat odvolání**, buď z důvodu marného uplynutí odvolací lhůty trvající 15 dní nebo proto, že už jde o rozsudek odvolacího soudu druhého stupně, jehož rozhodnutí je konečné. Pravomocný **rozsudek je vykonatelný, jakmile uplyne lhůta k plnění**.

Občanské soudní řízení **obvykle končí rozsudkem**, ale může končit **také usnesením o zastavení řízení** (např. když navrhovatel vzal svůj návrh zpět nebo usnesením o schválení smíru).

V řízení o **zaplacení peněžitě částky** může soud bez slyšení odpůrce vydat **platební rozkaz, v němž odpůrci uloží buď do 15 dnů zaplatit** navrhovateli jeho pohledávku a náklady řízení **nebo v téže lhůtě podat u soudu odpor** proti platebnímu rozkazu. Včasným podáním odporu se platební rozkaz ruší a soud nařídí ústní jednání. Platební rozkaz, proti kterému **nebyl podán odpor**, má stejné **účinky jako rozsudek**. Obdobně se postupuje, když navrhovatel předloží **směnku** nebo **šek**, o jehož pravosti není důvod pochybovat (platební rozkaz ukládá odpůrci, aby do tří dnů buď zaplatil nebo podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá).

Pro čtrnáct druhů řízení má občanský soudní řád speciální ustanovení, např. pro řízení o dědictví, o osvojení nebo o prohlášení za mrtvého.

Náklady soudního řízení

- zejména výdaje účastníků včetně soudního poplatku, ušlý výdělek účastníků, náklady důkazů a odměna za zastupování, je-li zástupcem advokát. Každý účastník platí náklady, které vznikají jemu osobně, a náklady svého zástupce. Společné náklady platí účastníci podle poměru svého účastenství na věci a řízení. **Kdo měl v řízení plný úspěch, tomu soud přizná náhradu nákladů proti účastníkovi, který úspěch neměl.** Při částečném úspěchu soud buď náhradu nákladů poměrně rozdělí nebo rozhodne, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů.

Opravné prostředky

1. **Odvolání** - podává se **do 15 dnů** od doručení rozhodnutí soudu prvního stupně. Odvolací soud může dokazování opakovat nebo doplnit, má čtyři možnosti rozhodnutí:
 - **odmítne odvolání**, např. tehdy, když bylo podáno opožděně nebo směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné
 - **potvrdí rozhodnutí soudu prvního stupně**, je-li správné
 - **změní rozhodnutí**, jestliže soud prvního stupně sice správně zjistil skutkový stav, ale jeho právní posouzení je nesprávné
 - **zruší rozhodnutí a vrátí věc soudu prvního stupně**, když nejsou podmínky ani pro potvrzení ani pro změnu rozhodnutí



2. **Obnova řízení** - opravný prostředek *proti rozsudku, který už je v právní moci*. Účastník může podat návrh na obnovu řízení pouze *ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se dozvěděl* o důvodu obnovy. Až na výjimky může být obnova řízení navržena nejpozději *do tří let* od právní moci rozsudku. Návrh na obnovu řízení *projedná soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni* (buď ji zamítne nebo povolí). Obnova řízení je přípustná *pouze z důvodů uvedených* v občanském soudním řádu, např. tehdy, když vyjdou najevo *nové skutečnosti nebo důkazy*, které účastník bez své viny nemohl použít v původním řízení.
3. **Dovolání** - opravný prostředek *proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu*. Je přípustné pouze v případech uvedených v občanském soudním řádu. Účastník může podat dovolání *do dvou měsíců* od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu. *O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud České republiky*.

Správní soudnictví

- **soudy přezkoumávají** na základě žalob nebo opravných prostředků **rozhodnutí správních orgánů** vydaná ve správním řízení
- **věcně příslušné** k přezkoumávání rozhodnutí správních orgánů **jsou krajské soudy, místně příslušný je soud, v jehož obvodu má sídlo správní orgán, jehož rozhodnutí se přezkoumává**
- řízení se zahajuje **na základě žaloby**, kterou musí účastník podat **do dvou měsíců** od doručení rozhodnutí správního orgánu ve správním řízení, v němž účastník už vyčerpal opravné prostředky, takže **zažalované rozhodnutí je v právní moci**

Výkon rozhodnutí

Když povinná osoba nesplní dobrovolně, co jí ukládá vykonatelné rozhodnutí, **může oprávněná osoba podat návrh na soudní výkon rozhodnutí (exekuci)**. Příslušný k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí je **obecný soud povinného**. Týká-li se rozhodnutí nemovitosti, je příslušný soud, v jehož obvodu tato nemovitost je.

Výkon rozhodnutí ukládajícího **zaplacení peněžité částky** se může provést **srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, prodejem movitých a nemovitých věcí**. Při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy musí být povinnému ponecháno **životní minimum**.

Výkon rozhodnutí ukládajícího **jinou povinnost** než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Uskutečňuje se **vyklizením** (např. bytu), **odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů**. Provedením může soud pověřit svého pracovníka, **vykonavatele (exekutora)**.

Soud nařídí výkon rozhodnutí zpravidla bez slyšení povinného. Oprávněný má nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů výkonu rozhodnutí.